

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА ПРИНЦИПИ РЕГУЛЯТОРНОГО ВПЛИВУ НА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА

В статті розглянуті основні проблеми, що існують в галузі сільськогосподарського дорадництва в Україні, а також наведені засади та принципи державного регуляторного впливу на формування та функціонування системи сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Ключові слова: сільськогосподарське дорадництво, сільськогосподарська дорадча служба, дорадчі послуги, мережа сільськогосподарських дорадчих служб, регуляторний вплив,

Постановка проблеми. У результаті проведення економічних реформ в Україні більша частина сільськогосподарських підприємств стала самостійними господарюючими суб'єктами. З поглибленням ринкових відносин і посиленням конкурентного середовища з кожним роком стає все більше затребуваною інформація про сучасні науково-технічні розробки та передовий досвід господарювання, ринки збуту продукції, новації у сфері ціноутворення, оподаткування. Необхідність забезпечення сільськогосподарських товаровиробників і сільського населення такою інформацією вимагає організації ефективної роботи сільськогосподарських дорадчих служб, основною задачею яких є вчасно та оперативно доводити до сільськогосподарських товаровиробників науково-технічну інформацію та надавати допомогу в освоєнні інноваційних розробок.

Сільськогосподарські дорадчі служби, що функціонують в Україні на даний час поступово стають основними провідними каналами науково-технічних розробок у виробництво та забезпечують зворотний зв'язок сільськогосподарських товаровиробників з науковими організаціями, у найближчому майбутньому вони повинні організувати практичну взаємодію науки, виробництва та органів державного управління розвитком агропромислового виробництва.

Незважаючи на окремих позитивний досвід розвитку дорадчої діяльності в Україні багато організаційних, фінансових, нормативно-правових і кадрових проблем її забезпечення дотепер не вирішені. Однією з головних проблем є формування єдиної мережі дорадчих служб. В сучасних умовах ми можемо казати лише про наявність обласних дорадчих служб, які по суті не представляють єдиної мережі в силу того, що їхня діяльність регулюється різними нормативно-правовими актами у зв'язку з тим що вони мають різну організаційно-правову форму господарювання, і як наслідок існують нерівні можливості з організації діяльності, використання фінансових ресурсів та роботи з товаровиробниками та сільським населенням. Одночасно з цим недостатньо відпрацьовані оптимальні моделі регіональних дорадчих служб, відсутні програми їхнього розвитку, слабо використовується науковий та інтелектуальний потенціал науково-дослідних інститутів та аграрних університетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі теоретичні та практичні аспекти державного регулювання розвитку системи сільськогосподарського дорадництва були розглянуті в працях М.Ф. Кропивка, Р.М. Шмидта, П.Т. Саблука, А.В. Чаянова, Д.С. Алексанова, Н.П. Андреевої, В.М. Кошелева, В.В. Лазовського, В.В. Маковецького, Ван Ден Баната інших.

У роботах цих авторів підкреслена важлива роль дорадчої служби, як ефективного механізму державного впливу на агропромисловий комплекс, підтримки сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення. У той же час недостатньо вивченими є питання

державного регулювання системи дорадництва, розвитку дорадчої діяльності на регіональному рівні, недостатньо розглянуті специфіка та варіанти організації мережі дорадчих служб на локальному рівні.

Мета статті. Метою дослідження є розробка пропозицій щодо вдосконалення державного регуляторного впливу на формування та функціонування системи сільськогосподарського дорадництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. В умовах дефіциту власних коштів та обмеженої державної підтримки вітчизняні сільгосптоваровиробники здебільшого не в змозі оплачувати послуги сільськогосподарських дорадчих служб, особливо це стосується невеликих фермерських та особистих селянських господарств, а також органів місцевого самоврядування. В цих умовах для проведення активної та ефективної дорадчої діяльності потрібне прийняття кардинальних мійр, що включають у себе вдосконалення регуляторного впливу на діяльність служб, економічного механізму їх діяльності, організацію державної підтримки, зміну податкової політики, використання можливостей позабюджетного фінансування.

Економічний механізм повинен включати: формування ринку сільськогосподарських дорадчих послуг; поступовий перехід до надання платних послуг; стимулювання сільгосптоваровиробників до впровадження інноваційних розробок, а органів місцевого самоврядування до розробки стратегій соціально-економічного розвитку сільських територій; підвищення матеріальної зацікавленості працівників сільськогосподарських дорадчих служб у результатах своєї праці. Важлива роль у підвищенні якості роботи дорадчих служб повинна бути відведена страхуванню відповідальності служби за якість послуг, що ними надаються. Необхідно розробити перелік страхових ризиків з включенням у нього майнових, фінансових і інших ризиків, пов'язаних з освоєнням інноваційних розробок, а також впровадити систему контролю та відповідальності за результати діяльності.

Принципово важливим моментом є розробка та прийняття державної цільової, а також регіональних програм розвитку сільськогосподарських дорадчих служб. Це дозволить забезпечити концентрацію матеріальних, інформаційних та кадрових ресурсів і мінімізацію витрат, пов'язаних з формуванням єдиної мережі сільськогосподарських дорадчих служб.

Політика державного регуляторного впливу та державної підтримки повинна бути спрямована на формування ефективної системи сільськогосподарського дорадництва. До основних мійр державного регулятивного впливу та державної підтримки служби варто віднести:

– фінансування регіональної мережі сільськогосподарських дорадчих служб з державного бюджету на паритетній основі із суб'єктами господарської діяльності в Україні;

– удосконалення механізму формування та використання позабюджетних джерел, включаючи створення позабюджетних фондів розвитку служб;

– надання пільгових податкових умов для сільськогосподарських дорадчих служби господарюючих суб'єктів, які користуються їхніми послугами.

Особливе значення повинне бути надане формуванню відповідної законодавчої та нормативно-методичної бази. У першу чергу необхідне прийняття нормативних актів, які регламентували б діяльність сільськогосподарських дорадчих служб, систему планування їх діяльності та контролю.

Нормативно-методичне забезпечення діяльності сільськогосподарських дорадчих служб повинне ґрунтуватися на системі державних і регіональних актів, що забезпечують розширення сфери діяльності дорадчих служб, розкриття творчого потенціалу працівників служби, особливо польових консультантів, ефективне використання інтелектуальної власності. У зв'язку з цим роботу з забезпечення державного регулятивного впливу на становлення та функціонування системи сільськогосподарського дорадництва в Україні найближчим часом необхідно зосередити на наступних напрямках:

– зміцнення статусу сільськогосподарської дорадчої служби та створення умов, що забезпечують пріоритетні напрямки їх розвитку;

– законодавче оформлення державних і регіональних структур, що необхідні для ефективного функціонування системи сільськогосподарського дорадництва;

– здійснення протекціоністських мір, спрямованих на підтримку та динамічний розвиток сільськогосподарських дорадчих служб;

– гнучке та оперативне реагування на зміни умов функціонування сільськогосподарських дорадчих служб, сільгосптоваровиробників, сільського населення та органів місцевого самоврядування.

Основні цілі регуляторного впливу держави на механізми формування та функціонування системи сільськогосподарського дорадництва полягають у наступному:

– використання системи сільськогосподарського дорадництва для прискорення процесів реформування та підвищення ефективності функціонування аграрного сектора економіки України;

– сприяння підвищенню продуктивності праці, якості вітчизняної сільськогосподарської продукції та якості життя сільського населення шляхом впровадження нових технологій та стратегічного планування розвитку сільських територій;

– створення умов для виробництва конкурентоздатної продукції за допомогою надання державного, організаційного, фінансового, інформаційного сприяння;

– формування ринку сільськогосподарських дорадчих послуг;

– створення та підтримка сприятливого міжнародного режиму у взаєминах з різними державами та міжнародними організаціями, які надають технічну допомогу у питаннях розбудови мережі сільськогосподарських дорадчих служб в Україні.

Державний регуляторний вплив на формування та функціонування сільськогосподарського дорадництва в Україні повинен здійснюватися у відповідності з наступними основними принципами:

– єдність державного регуляторного впливу та державної аграрної політики;

– єдність системи державного регулювання та контролю за його реалізацією;

– зміна центру ваги регулювання сільськогосподарської дорадчої діяльності з адміністративних на економічні методи;

– чітке розмежування прав і відповідальності держави та її суб'єктів в галузі управління діяльністю сільськогосподарських дорадчих служб;

– забезпечення рівності всіх учасників сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Висновки. Розробка й реалізація основних положень регуляторного втручання держави в розвиток системи сільськогосподарського дорадництва дозволить:

– створити в АПВ України єдину систему сільськогосподарського дорадництва, що функціонує у єдиному інформаційно-правовому просторі та орієнтована на підвищення ефективності виробництва і яка є одним з основних інструментів реалізації державної аграрної політики;

– забезпечити можливість консультування сільгосптоваровиробників різного рівня від особистого підсобного господарства до великого об'єднання сільгосппідприємств, а також сільського населення та органів місцевого самоврядування з широкого кола питань й, у першу чергу, з організації й управління виробництвом та розвитком сільських територій;

– активізувати роботу зі збору, апробації та надання допомоги сільгосптоваровиробникам в освоєнні інноваційних розробок, що дозволяють перевести виробництво на більше високий рівень розвитку;

– організувати безперервний процес формування та актуалізації баз даних, що задовольняють запитам клієнтів у реальному режимі часу по всьому спектру інформації, що цікавить товаровиробників та сільське населення;

– підвищити рівень відповідальності сільськогосподарських дорадчих служб за якість послуг, що надаються, на основі впровадження механізму страхового захисту, системи підтвердження якості інноваційних розробок вимогам сільгоспвиробників та системи контролю за діяльністю дорадчих служб;

- підвищити рівень знань і професійних навичок сільгосптоваровиробників та сільського населення;
- забезпечити більше ефективну реалізацію соціальних програм стійкого розвитку сільських територій;
- здійснювати більш ефективне планування розвитку системи сільськогосподарського дорадництва, на основі моніторингу потреб сільгосптоваровиробників та сільського населення, з проведення прикладних наукових досліджень, що необхідні ринковому виробництву;
- підсилити вплив служби на просування та реалізацію інвестиційних проектів в АПВ.

Література

1. Закон України „Про сільськогосподарську дорадчу діяльність”. Прийнятий Верховною Радою України 17.06.2004р.
2. В.М. Баутин, В.В. Козлов, Е.Ю. Козлова. Инновационная деятельность в сельскохозяйственном консультировании региона. — М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2003. — 132 с.
3. Опыт и проблемы функционирования информационно-консультационной службы АПК России. — М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2000. — 240 с.
4. Организация консультационной службы в АПК / Учебное пособие / Под ред. В.М. Кошелева. — М., 2004. — 498 с.
5. Р.Шмідт „Сільськогосподарське дорадництво в Україні: процес становлення та перспективи розвитку”.
6. www.dorada.org.ua.
7. <http://www.minagro.kiev.ua>
8. www.agroua.net

Summary

In the article author is described the main problems of agricultural extension service in Ukraine, and gives grounds and principles of regulatory impact on the formation and functioning of agricultural extension services in Ukraine.